

Sygn. akt II CSKP 251/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska (przewodniczący)

SSN Leszek Bosek (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wesołowski

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości T. spółki akcyjnej z siedzibą w P.
przeciwko Miastu Poznań
o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 8 grudnia 2022 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu
z dnia 14 sierpnia 2019 r., sygn. akt XV Ca 392/19,

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego 2700 (dwa tysiące siedemset 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

T. spółka akcyjna w Poznaniu wniosła do Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu pozew o uzgodnienie treści księgi wieczystej nr [...] z

rzeczywistym stanem prawnym – przez wykreślenie z działu II prawa własności powoda i wpisanie prawa własności Miasta Poznań.

Wyrokiem z 15 listopada 2018 r. Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu oddalił powództwo (pkt 1) i rozstrzygnął o kosztach procesu (pkt 2).

Wyrokiem z 14 sierpnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił apelację strony powodowej (pkt 1) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania odwoławczego (pkt 2).

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy, z których wynika, że powód jest przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie m.in. budownictwa i obsługi nieruchomości. Na wniosek powoda decyzją z 15 listopada 1999 r. Dyrektor Zarządu Geodezji i Katastru Miejskiego GEOPOZ w Poznaniu, dokonał podziału nieruchomości położonej w P. przy ulicy [...], tj. działki [...] w obrębie [...], arkusz mapy [...], o powierzchni 92 509 m². W punkcie pierwszym sentencji decyzji wskazano, że projekt podziału nieruchomości otrzymuje klauzulę o jego zatwierdzeniu z warunkiem ustanowienia służebności drogowej dla wydzielonych działek [...]1 – [...]3, zgodnie z art. 99 ustawy o gospodarce nieruchomościami. W treści decyzji wskazano także, że działka nr [...]4 przeznaczona zostanie pod drogę wewnętrzną. Decyzja stała się ostateczna 30 listopada 1999 r.

Na wniosek powoda, decyzją z 15 marca 2000 r., Prezydent Miasta Poznania odmówił ustalenia na jego rzecz odszkodowania za działki przeznaczone na mocy decyzji podziałowej z 15 listopada 1999 r. pod drogi wewnętrzne. Prezydent wskazał, że w przypadku, w którym plan miejscowy nie przewiduje wydzielenia drogi, to nawet wyodrębnienie dróg wewnętrznych dla obsługi nowo powstałych działek nie może prowadzić do przejścia takich dróg na własność gminy. Plan miejscowy decyduje o sieci dróg. Jeżeli drogi nie zostały ujęte w planie miejscowym, to nie można skutecznie twierdzić, że podział nieruchomości polegający na wydzieleniu dróg publicznych jest podziałem zgodnym z planem.

Wojewoda Wielkopolski decyzją z 31 maja 2000 r. utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję Prezydenta, wskazując, że wydzielenie przy podziale

nieruchomości działki gruntu pod drogę następuje wówczas, gdy miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego określa przebieg drogi.

Od powyższej decyzji wywiedziono skargę, którą Naczelny Sąd Administracyjny oddalił wyrokiem z 16 października 2001 r.

Decyzją z 23 sierpnia 2004 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Poznaniu stwierdziło nieważność decyzji z 15 listopada 1999 r. w części ustanawiającej warunek ustanowienia służebności drogowej do wydzielonych działek, wskazując, że skoro w decyzji o podziale z 15 listopada 1999 r. wydzielono działki drogowe, to brak jest podstaw do ustanowienia służebności gruntowej.

Decyzją z 30 października 2014 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Poznaniu stwierdziło nieważność decyzji z 15 listopada 1999 r. w części dotyczącej punktu 5 i 6 uzasadnienia tej decyzji, wskazując, że brak było podstaw do rozstrzygnięcia, że określone działki będą drogami wewnętrznymi, skoro plan zagospodarowania przestrzennego o tym nie stanowił. W uzasadnieniu decyzji wskazano m.in., że decyzja podziałowa może określać kategorię dróg jedynie wtedy, gdy to wynika z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Wyrokiem z 25 czerwca 2003 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu ustalił na podstawie art. 189 k.p.c., że działka nr [...]2 stanowi własność Miasta Poznań. W uzasadnieniu podał, że działka [...]2 ma charakter drogi wewnętrznej, a zgodnie z art. 98 ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami, w brzmieniu obowiązującym w chwili, w której decyzja o podziale z 15 listopada 1999 r. stała się ostateczna (30 listopada 1999 r.), działki gruntu wydzielone pod drogi na wniosek właściciela, przechodzą z mocy prawa na własność gminy z dniem, w którym decyzja o podziale stanie się ostateczna. Powyższe rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego zostało zmienione wyrokiem z 9 grudnia 2003 r. Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, który powództwo oddalił, wskazując, że powód nie miał interesu prawnego w dokonany przez Sąd Okręgowy ustaleniu, albowiem nie zachodzi wątpliwość prawna uzasadniająca wystąpienie z żądaniem ustalenia, gdyż stanowisko Naczelnego Sądu Administracyjnego stwierdzające, że własność nieruchomości nie przeszła na pozwanego, jest jednoznaczne. Od powyższego powód wywiódł skargę kasacyjną, której odmówiono przyjęcia.

Powodowa spółka wniosła do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu skargę przeciwko Polsce, domagając się wypłaty odszkodowania za faktyczne wywłaszczenie działki [...]2, przez przeznaczenie na drogę dostępną publicznie, przy jednoczesnej odmowie przejęcia własności przez gminę. ETPC wyrokiem 15 grudnia 2009 r. oddalił wniosek o zmianę wyroku z 6 listopada 2007 r., na podstawie którego ETPC stwierdził naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności i przyznał 247 000 Euro tytułem odszkodowania za szkodę majątkową oraz 18 725 Euro tytułem zwrotu kosztów poniesionych w postępowaniu cywilnym przed polskim sądem. W uzasadnieniu ETPC wyjaśnił, że skarżący ponieśli szkodę przez to, że na wniosek powoda grunt został objęty decyzją podziałową, a jedna z wydzielonych działek może być wykorzystana pod drogę. Są więc zobowiązani do utrzymania tej drogi. ETPC wskazał, że naruszono równowagę pomiędzy sprzecznymi ze sobą interesami ogółu i indywidualnym interesem skarżących oraz że skarżący ponieśli nadmierny ciężar. W zdaniach odrębnych do wyroku dwóch sędziów ETPC zarzuciło, że wyrok ETPC jest nieprawidłowy, ponieważ na nieruchomości ustanowiono odpłatną służebność drogową.

Od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu skargę kasacyjną wywiódł powód, zaskarżając go w całości. Zarzucił naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 170 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 329, ze zm., dalej: „P.p.s.a.”) w zw. z art. 316 § 1 k.p.c.; a także naruszenie prawa materialnego, tj. art. 98 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, w brzmieniu sprzed dnia 15 lutego 2000 r. (tekst jedn. Dz.U. z 2000 Nr 46, poz. 543, dalej „u.g.n.”), poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że w myśl tego przepisu na własność gminy przechodzą jedynie działki gruntu przeznaczone pod drogi oznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego jako drogi publiczne w sytuacji, gdy w dacie wydania decyzji podziałowej z 15 listopada 1999 r. miejscowy plan miał charakter ogólny i nie wskazywał na jakikolwiek charakter planowanych dróg w rejonie ulicy [...] w P..

Pozwany w odpowiedzi na skargę wniosł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw.

Ocenę zasadności skargi kasacyjnej trzeba rozpocząć od zarzutów objętych drugą podstawą kasacyjną (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Badanie, czy w konkretnej sprawie prawo materialne zostało właściwie zastosowane, jest bowiem możliwe po wykluczeniu uchybień procesowych, które mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Zarzut naruszenia art. 170 P.p.s.a. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. jest całkowicie bezpodstawny. Zasada związania prawomocnymi orzeczeniami nie tylko stron i sądu, który je wydał, lecz również innych sądów i organów państwowych, gwarantuje pewność prawa i chroni zaufanie do państwa (art. 2 Konstytucji RP). Sąd drugiej instancji nie mógł naruszyć tych przepisów, uwzględniając prawomocny wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 16 października 2001 r., [...], ponieważ tym wyrokiem oddalono skargę poprzednika prawnego strony powodowej na decyzję w przedmiocie odmowy ustalenia odszkodowania za rzekome wywłaszczenie nieruchomości. Przesłanką tego rozstrzygnięcia było stwierdzenie, że art. 98 ust. 1 i 3 u.g.n. nie miał w sprawie zastosowania, gdyż działka ta nie przeszła z mocy prawa na własność gminy. Kwestia ta ma charakter prejudycjalny również w niniejszym postępowaniu.

Powoływana w skardze kasacyjnej decyzja Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Poznaniu z 30 października 2014 r., nie zmienia powyższej oceny, ponieważ z pozostającej w mocy decyzji podziałowej z 15 listopada 1999 r., ukształtowanej decyzjami Samorządowego Kolegium Odwoławczego z 23 sierpnia 2004 r. i z 30 października 2014 r., wynika bezspornie, że działka nr [...]2, której dotyczy żądanie pozwu, została wydzielona pod komunikację, ale nie pod drogę publiczną. Nie jest to żadna nowa okoliczność, której nie brałby pod uwagę Naczelny Sąd Administracyjny, wydając wyrok z 16 października 2001 r. Naczelny Sąd Administracyjny przyjął, że działka ta została wydzielona z przeznaczeniem pod wewnętrzną drogę na budowanym przez inwestora osiedlu.

Uzasadnienie wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego wyraźnie wskazuje, że bez znaczenia dla dokonania oceny w tym przedmiocie pozostawało, że w decyzji podziałowej przypisano wydzielanym drogom charakter dróg wewnętrznych. Istotne było bowiem tylko to, że spornej działki nie uznano za drogę publiczną, a dopiero takie uznanie uzasadniałoby zastosowanie art. 98 ust. 1 u.g.n.

Co więcej, z wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 28 sierpnia 2019 r., I OSK 171/18, który odnosi się wprost do spornej nieruchomości oraz ocenia skutki prawne decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Poznaniu z 30 października 2014 r., także wynika, że właścicielem działek przeznaczonych na komunikację jest w dalszym ciągu strona powodowa, a nie pozwana jednostka samorządu terytorialnego. W uzasadnieniu tego wyroku Naczelny Sąd Administracyjny potwierdził w pełni poprawność ustaleń poczynionych w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 16 października 2001 r.

Ponadto odnotować należy, że także Sąd Najwyższy w wyroku z 29 marca 1995 r., III ARN 7/96, przesądził, że wydzielenie pasa gruntu z przeznaczeniem na ogólnie dostępną drogę może nastąpić wtedy, gdy miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego określa przebieg tej drogi. W obowiązującym w roku 1999 planie miejscowym nie wyznaczono na spornym terenie dróg.

Sąd drugiej instancji, jak również Sąd Najwyższy nie może zatem wbrew ustaleniom poczynionym przez sądy administracyjne dokonać odmiennej oceny stanu prawnego działek powstałych w wyniku wydania decyzji podziałowej z 15 listopada 1999 r. Trzeba w konsekwencji przyjąć, że działka [...]2, która powstała z podziału działki [...] nie przeszła z mocy prawa jako droga publiczna na własność Miasta Poznania. Skoro więc gmina nie nabyła z mocy prawa własności spornej działki, to także powództwo o uzgodnienie musiało zostać uznane za bezzasadne.

Sąd Najwyższy za bezzasadny uznał także zarzut naruszenia art. 98 ust. 1 u.g.n. w brzmieniu obowiązującym przed 15 lutego 2000 r. W wyroku z 27 czerwca 2007 r., II CSK 127/07, Sąd Najwyższy przesądził już bowiem w analogicznej sprawie, dotyczącej tego samego osiedla, że art. 98 ust. 1 u.g.n. w brzmieniu sprzed 15 lutego 2000 r. nie znajduje zastosowania, gdy wskutek

podziału nieruchomości na wniosek właściciela wydzielone zostały działki pod komunikację wewnętrzną.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., a także art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 265), Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(r.g.)

[ał]